

ECONOMIES' HORIZONS
Економічні горизонти

DOI: doi.org/10.31499/2616-5236
Homepage: <http://eh.udpu.edu.ua>

ISSN
2522-9273
(print)
2616-5236
(online)

UDC: 338.48(477)-043.86(045)

DOI: [10.31499/2616-5236.4\(26\).2023.291960](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(26).2023.291960)

*Lesja Slatvinska, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Associate Professor The Department of Technologies and Organization of Tourism
and Hotel and Restaurant Business*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ THE CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM ENTITIES IN UKRAINE

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан суб'єктів туристичної діяльності України в умовах воєнного стану та визначено перспективи розвитку у повоєнний період. Обґрунтовано, що динамічність, масштабність, диверсифікація туризму як виду економічної діяльності в умовах несприятливої кон'юнктури туристичного ринку, сприяє збереженню та відновленню позитивних тенденції розвитку. Обґрунтовано, що перспективою для України є розвиток сектору туризму за стандартами ЄС. На внутрішньому ринку це забезпечить ефективний розвиток суб'єктів туристичної діяльності.

Abstract. The article analyzes the current state of tourism entities in Ukraine under martial law and identifies the prospects for development in the post-war period. It is substantiated that the dynamism, scale and diversification of tourism as a type of economic activity in the face of unfavorable conditions in the tourism market contribute to the preservation and restoration of positive development trends. It is substantiated that the economic contribution of the national tourism sector faces great opportunities, on the one hand, and threats, on the other, due to the pressure of competition and complacency about the constant attractiveness of Europe.

The unprecedented conditions in which Ukraine has found itself as a result of Russia's full-scale military invasion have provoked dramatic changes in all spheres of public life.

Contrary to various forecasts, Ukraine has not only survived, but, despite very painful losses, is heroically fighting for its freedom and independence.

In the wartime and postwar periods in Ukraine, the progress of most domestic tourism actors will be difficult, as tourism competence is distributed at the local, national, and European levels.

To succeed, tourism must become a top-level priority for Ukraine. The interests of the tourism business and relevant ministries and policy makers need to be aligned so that the potential of tourism can be realized. This will lead to the effective development and coordination of strategic policies that include appropriate consultations with tourism stakeholders.

Promising for further research are the issues of scaling up the national tourism product by domestic tourism entities through integration with tourist routes of European countries, which will contribute to the development of technology management processes.

Key words: *tourism, tourism entities, tourism industry, martial law, post-war period, tourism services market, European integration, sustainable tourism*

Ключові слова: *туризм, суб'єкти туристичної діяльності, індустрія туризму, воєнний стан, повоєнний період, ринок туристичних послуг, євроінтеграція, сталий туризм*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Безпрецедентні умови, в яких опинилась Україна внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення росії, спровокували кардинальні зміни в усіх сферах суспільного життя, функціонуванні державних і недержавних інституцій в країні. Всупереч різноманітним прогнозам Україна не лише встояла, а й, незважаючи на дуже болючі втрати, героїчно виборює власну свободу й незалежність. Завдяки значній світовій підтримці економічна система України витримала потужні удари та змогла адаптуватись до нових обставин.

Протягом 2022 р. серйозні випробування відбувались на ринку туристичних послуг, однак відсутність статистичних даних значно обмежила можливості оцінки реального стану й характеру змін, що відбуваються в Україні.

Потреби в дослідженні про сучасний стан і перспективи розвитку суб'єктів туристичної діяльності, зумовлені необхідністю

розроблення максимально ефективних заходів стимулювання відновлення матеріальних ресурсів, економічного розвитку і зайнятості, а також захисту найбільш уразливих груп на ринку туристичних послуг й планування програм післявоєнної відбудови України. Необхідно знати, чого потребуватимуть національна економіка, держава, армія, економіка туризму та яких людських ресурсів потребуватиме для цього Україна.

За підсумками 2022 р. ВВП країни скоротився більше ніж на 30%, значно знецінилася національна валюта, зросли ціни й істотно впав рівень доходів населення. Разом із цим, аналізуючи міграційні процеси за 2022-2023 рр. у результаті повномасштабної агресії РФ проти України, що спричинила загрози особистій безпеці населення, відбувся масовий виїзд людей за кордон. Протягом 2022 р. з України виїхало майже 8 млн осіб. Водночас майже 5 млн стали внутрішньо переміщеними особами [1].

Не менш вагомими чинниками, що вплинули на ринок

туризму, стали: активні бойові дії, руйнування інфраструктури, введення воєнного стану й мобілізації. Призов у лави ЗСУ суттєво вплинув на обсяги наймання працівників, призвів до змін обороту кадрів, зумовив особливості попиту й пропозиції, а також посилив дефіцит кадрів на ринку праці в індустрії туризму. За таких умов ні внутрішній, ні в'їзний туризм, на перший погляд, став неможливий. За результатами статистичного аналізу ми відстежуємо, що до бюджету є податкові надходження, а це означає що господарська діяльність підприємствами здійснюється, що вселяє оптимістичні настрої.

Нині за сприяння Державного агентства розвитку туризму України та громадських організацій здійснюється активна промоція України у світі як країни із потужним ресурсом національного матеріального і нематеріального культурного надбання та як перспективного туристичного ринку у повоєнний період на європейському та інших туристичних макрорегіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

При підготовці статті були використані праці іноземних та українських авторів, таких які досліджували фактори розвитку туристичної діяльності в Україні та країнах Європи, які не втрачають своєї актуальності протягом тривалого періоду.

Автори А. Моца, С. Шевчук та Н. Середа доводять, що у зв'язку з відновленням туристичної галузі в Україні варто враховувати позитивний досвід зарубіжних країн

у відновленні туристичної галузі, яка постраждала внаслідок кризи, особливо через війну, дослідники вивчили напрями післявоєнної відбудови туристичної галузі в Україні, такі як: розвиток ділового, освітнього, медичного, зеленого та військового туризму; розробка та реалізація програм (як державних, так і міжнародних) підтримки суб'єктів туристичної діяльності; забезпечення тісної співпраці між країнами у сфері туризму [2].

Колектив авторів: С. М. Домбровська, О. М. Білотіл, А. Л. Помаза-Пономаренко проаналізували місце та роль органів державної влади в регулюванні основних процесів надання туристичних послуг, розглянули механізми впливу на розвиток туристичної галузі та вказали на недоліки, представили особливості інвестиційних процесів у ринкових умовах інтеграції України в європейський економічний простір. Авторами запропоновано методологію формування концепції державної політики розвитку та регулювання ринку туристичних послуг в Україні [3].

Під керівництвом О. Охріменка науково обґрунтовано глобальне портфоліо національної туристичної системи, визначено важелі конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, запропоновано портфель параметрів оцінки її ефективності. На основі методології форсайту обґрунтовано структурні пріоритети розвитку національної туристичної системи та надано праксеологічні рекомендації щодо інклюзивного зростання та впровадження краудфандингових

технологій у процес розвитку національної туристичної системи [4].

О. Л. Гальцовою та О. І. Юрченко визначено проблеми набуття нової якості економічного зростання та здійснення структурних економічних перетворень з метою підвищення рівня конкурентоспроможності на загальноєвропейському ринку. Авторами відзначено, що туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери України. Перспективність розвитку туризму як галузі народного господарства підтверджується всіма прогнозними даними світової туристичної організації, відповідно до яких у XXI ст. туризм займе найважливішу позицію у світовому розвитку [5].

Також проблеми розвитку туризму в Україні висвітлювались фахівцями громадських організацій та об'єднань національного та міжнародного рівнів: UNWTO OON [6], ГО Національною туристичною організацією України [7], ГО Асоціацією індустрії гостинності України [8], Асоціацією В'їзних Туристичних операторів України [9], Європейською Асоціацією Туристичних Агентів та Туристичних Операторів [10].

Метою дослідження є аналіз сучасного стану суб'єктів туристичної діяльності України в умовах воєнного стану та визначення перспектив розвитку у повоєнний період, обґрунтувати прояв таких явищ як динамічність та масштабність, диверсифікація туризму як виду економічної

діяльності, навіть в умовах несприятливої кон'юнктури туристичного ринку, що сприяють збереженню та відновленню позитивних тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Військова агресія РФ докорінно змінила економіку України, яка вийде з війни трансформованою. Розрив традиційних фінансових і торговельних зв'язків у поєднанні з амбітною метою членства в Європейському Союзі докорінно змінює роль України в регіональній та світовій економіці.

У той час як швидке і стійке відновлення потребуватиме стратегічної мобілізації обмежених державних ресурсів для залучення приватних інвестицій, цей процес має бути зосереджений не лише на реконструкції чинних ланцюгів доданої вартості, а й на розвитку нових галузей та інфраструктури, які відображають поглиблення інтеграції України з європейськими та трансатлантичними ринками [10].

Туризм у європейському просторі є важливим рушієм економічного та соціального розвитку. Туристичний сектор стимулює економічне зростання, створюючи дохід, робочі місця та інвестиції в Європі, а також через експорт на ринки походження в усьому світі. Туризм допомагає підтримувати європейську культуру та природну спадщину, забезпечує дохід для фінансування об'єктів інфраструктури, якими користуються відвідувачі та жителі, а також сприяє усвідомленню спільної європейської ідентичності

та громадянства, що вирізняється своєю різноманітністю [11].

Нині в Україні особливої уваги потребує активізація підтримки індустрії подорожей і туризму, а також мандрівної громадськості, щоб залучити відчутну фінансову підтримку для громад у туристичних напрямках, які залежать від доходів суб'єктів туристичної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про туризм» [13] учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

Суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність є:

– туристичні оператори – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність;

– туристичні агенти – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг;

– інші суб'єкти господарювання, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг;

– гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування;

– фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з проживання, харчування тощо.

З початку повномасштабного вторгнення росії стан української економіки характеризувався посиленням кризових явищ. Погіршення соціально-економічної ситуації в країні призвело до суттєвого скорочення ВВП, падіння рівня життя населення. Водночас прийняття Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у

період дії воєнного стану або стану війни» від 03 березня 2022 р. № 2115-IX [14] суттєво обмежило можливості статистичного оцінювання масштабів економічних втрат у результаті впливу війни. Саме тому основним джерелом інформації щодо соціально-економічної ситуації в країні є дані порталу відкритих даних (opendata), розрахунки Національного банку України, інших органів виконавчої влади та експертні оцінки.

Державне агентство розвитку туризму дослідило динаміку податкових надходжень по областях за перші дев'ять місяців 2023 року (табл. 1.). Зростання надходження податків за три квартали 2023 року в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року зафіксовано у м. Київ та у 17 областях України. Також, у порівнянні з 2021 роком зростання відмічається тільки в 9 областях країни. Від підприємств м. Київ до бюджету за три квартали 2023 року надійшло 354 млн 88 тис. грн проти 318 млн 579 тис. грн у 2022 році. У 2021 році сума податкових надходжень від м. Київ була більшою – 559 млн 200 тис. грн.

Найбільше зростання зафіксовано у Київській області, підприємства якої за перші 9 місяців 2023 року сплатили до бюджету 172 млн 787 тис. грн проти 120 млн 30 тис. грн за аналогічний період 2022 року. За три квартали у 2021 році від підприємств Київщини до бюджету держави надійшло 88 млн 900 тис. грн.

Львівська область другий рік тримає лідерство по надходженнях до бюджету. За перші дев'ять місяців 2023 року від підприємств

області надійшло 248 млн 393 тис. грн, проти 197 млн 351 тис. грн за аналогічний період торік. У 2021 році підприємства Львівської області за цей же період сплатили до бюджету держави 151 млн грн.

У лідерах зростання сплати податків і Буковина – 21 млн 422 тис. грн. У 2022 році за перші 9 місяців представниками туристичної галузі в цьому регіоні сплачено 14 млн 708 тис. грн, що на 2 млн 127 тис. грн більше, ніж у 2021 році.

У 2023 році зросли податкові надходження від підприємств туристичної галузі й на Закарпатті – 62 млн 784 тис. грн проти 51 млн 730 тис. грн у 2022 році. У 2021 році сума надходжень склала 42 млн 168 тис. грн.

За даними Державного агентства розвитку туризму (табл. 1) проаналізуємо динаміку податкових надходжень по областях за перші дев'ять місяців 2021-2023 роки.

У Волинській області у 2023 році зафіксовано зростання податкових надходжень – 11 млн 72 тис. грн – порівняно з 2022 роком – 9 млн 37 тис. грн. У 2021 від підприємств області у бюджет надійшла майже аналогічна сума 2022 року – 9 млн 425 тис. грн.

Підприємства туристичної індустрії Дніпропетровської області з початку року сплатили податків на суму – 69 млн 612 тис. грн, що на третину більше, ніж за аналогічний період у 2022 році (52 млн 858 тис. грн). У порівнянні з 2021 роком Дніпропетровський регіон сплатив до бюджету менше на 1 млн грн (70 млн 654 тис. грн).

Таблиця 1

**Аналіз динаміки податкових надходжень від туристичної галузі
за 9 місяців (2021-2023 рр.), млн. грн***

Області України	2021 р.	2022 р.	2023р.	%, 2023 до 2021 рр.	%,2023 до 2022рр.
Вінницька	19,1	18,3	19,9	+4,1	+8,7
Волинська	9,4	9,0	11,1	+18	+23
Дніпропетровська	70,7	52,9	69,6	-1,6	+31,5
Донецька	42,4	16,3	5,6	-86,7	-65,6
Житомирська	9,9	6,4	9,8	-1,1	+53
Закарпатська	42,2	51,7	62,8	+48,8	+21,4
Запорізька	76,0	22,8	10,6	-86	-53,5
Івано-Франківська	103,9	136,6	99,1	-4,6	-27,4
Київська	88,9	120,0	172,8	+66,3	+44
Кіровоградська	11,1	8,0	10,9	-1,8	+36,2
Луганська	6,7	1,8	0,3	-95,5	-83,3
Львівська	151,0	197,4	248,4	+64,2	+25,8
Миколаївська	33,4	11,6	13,3	-60,1	+14,6
Одеська	315,4	66,0	76,1	-75,8	+15,3
Полтавська	31,8	25,6	30,9	-2,8	+20,7
Рівненська	11,3	9,6	14,2	+25,6	+47,9
Сумська	8,1	5,6	6,9	-14,8	+23,2
Тернопільська	12,3	11,1	13,6	+10,5	22,5
Харківська	73,4	31,3	25,9	-64,7	-17,2
Херсонська	46,0	9,9	1,3	-97,1	-86,8
Хмельницька	15,1	16,5	22,0	+45,6	+33,3
Черкаська	15,9	13,1	13,9	-12,5	+6,1
Чернівецька	12,6	14,7	21,4	+69,8	+45,5
Чернігівська	13,2	9,2	7,1	-46,2	-22,8
м. Київ	559,2	318,6	354,1	-36,6	+11,1

*Джерело: сформовано автором за даними [15].

Від підприємств індустрії туризму Житомирської області також відмічається значний ріст податкових надходжень у порівнянні з аналогічним періодом у 2022 році – 9 млн 782 тис. грн проти 6 млн 372 тис. грн. За аналогічний період 2021 року податки в регіоні були майже такими ж, як і у 2023 році (9 млн 887 тис. грн).

Надходження до бюджету від платників податків туристичної індустрії Рівненщини також зросли, за перші три квартали поточного року в порівнянні з аналогічним періодом у 2023 році надійшло 14 млн 188 тис. грн проти 9 млн 639 тис. грн у 2022 році. Якщо порівнювати суми надходжень податків за 2023 та 2021 роки, то можна фіксувати

зростання надходження податків на чверть – 11 млн 277 тис. грн.

З початку 2023 року зросли податкові надходження від туристичної галузі в порівнянні з тим же періодом у 2022 році на Хмельниччині. Сплачено 22 млн 17 тис. грн проти 16 млн 493 тис. грн.

Підприємства Тернопільщини за перші три квартали 2023 року сплатили до бюджету 13 млн 623 проти 11 млн 71 тис. грн за аналогічний період у 2022 році. У довоєнному 2021 році підприємствами туристичної галузі було сплачено податків на 1 млн 283 тис. менше (12 млн 339 тис. грн).

На Полтавщині також зафіксовано зростання податків у 2023 році (30 млн 895 тис. грн) в порівнянні з тим же періодом у 2022

році (25 млн 583 тис. грн). У 2021 році за перші дев'ять місяців регіон сплатив 31 млн 847 тис. грн податків.

Підприємства Вінницької області з початку 2023 року сплатили податкових платежів на суму 1 млн 537 тис. грн більше, ніж за аналогічний період 2022 року – 19 млн 879 тис. грн проти 18 млн 343 тис. грн. За перші дев'ять місяців у довоєнному 2021 році регіоном було сплачено до бюджету 19 млн 137 тис. грн.

У 2023 році покращилася ситуація з надходженнями від підприємств туристичної індустрії на Сумській області. За перші два квартали 2023 року до бюджету надійшло 6 млн 856 тис. грн проти 5 млн 605 тис. за аналогічний період 2022 року. Зазначимо, що у довоєнному 2021 році Сумський регіон сплатив 8 млн 133 тис. грн податків.

Від платників податків туристичної індустрії Кіровоградщини за три квартали 2023 року зафіксовано зростання податків – 10 млн 915 тис. грн проти 7 млн 966 тис. грн за аналогічний період у 2022 році. Проте в порівнянні з 2021 роком в регіоні відбувся незначний спад по сплачених податках – 11 млн 54 тис. грн.

Підприємства туристичної індустрії Черкащини з початку 2023 року сплатили до бюджету відносно, але більше податків – 13 млн 939 тис. грн, ніж у цей же період 2022 року – 13 млн 102 тис. грн. У 2021 році від Черкаського регіону до бюджету надійшло 15 млн 937 тис. грн.

Підприємства Одещини за дев'ять місяців 2023 року із тенденцією зростання сплатили

податків на суму – 76 млн 66 тис. грн проти 65 млн 937 тис. грн сплачених у 2022 році. В порівнянні з 2021 роком сума надходжень від туристично-рекреаційного регіону зменшилась на 76% – 315 млн 400 тис. грн.

У 2023 році на Миколаївщині також зафіксовано зростання податкових надходжень від суб'єктів туристичної діяльності. За перші дев'ять місяців 2023 року від підприємств регіону до бюджету держави надійшло 13 млн 307 тис. грн проти 11 млн 550 тис. грн за аналогічний період 2022 року. Однак, в порівнянні з аналогічним періодом у довоєнному 2021 році сума податкових надходжень від Миколаївського регіону скоротилася на 60% (33 млн 437 тис. грн).

Зниження темпів надходжень податків від підприємств індустрії туризму зафіксовано у семи регіонах України. Найбільший – у чотирьох областях, які перебувають у зоні активних бойових дій. Так, на Херсонщині зниження становить – 87%, на Луганщині – 82%, на Донеччині – 65%, на Запоріжжі – 54%.

Попри те, що Харківщина постійно перебуває під обстрілами з боку РФ, зниження податкових надходжень від підприємств туристичної індустрії за три квартали поточного року в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року є незначним – 25 млн 884 тис. грн проти 31 млн 263 тис. грн. У довоєнному 2021 році Харківський регіон сплатив до бюджету держави понад 73 млн 361 тис. грн податків від суб'єктів туристичної діяльності.

За три квартали 2023 року підприємства Чернігівської області сплатили до бюджету податку майже на чверть менше: 7 млн 71 тис грн, ніж за той же період 2022 року: 9 млн 220 тис. грн. У 2021 році від регіону до бюджету надійшло 13 млн 161 тис. грн.

Більш як на чверть знизилася сума податків від суб'єктів туристичної діяльності за перші дев'ять місяців 2023 року в Івано-Франківській області в порівнянні з тим же періодом 2022 року – 99 млн 97 тис. проти 136 млн 560 тис. грн. У 2021 році Івано-Франківський регіон сплатив до бюджету 103 млн 900 тис. грн податків [15].

За словами голови Державного агентства розвитку туризму України Мар'яни Олесків, повна інтеграція української туристичної галузі в європейське середовище відіграватиме ключову роль у формуванні нової архітектури європейського туризму з унікальним місцем України в ній. Адже, Україна головуватиме в Європейській комісії протягом двох років. Загалом, ВТО ООН складається з шести регіональних комісій - Африки, Америки, Східної Азії та Тихоокеанського регіону, Європи, Південної Азії та Близького Сходу [16], що надає Україні унікальну можливість популяризувати свої туристичні продукти масштабно.

На сучасному етапі розвитку українське суспільство перебуває у складній ситуації. Практично всі регіони України, незалежно від їхнього статусу під час воєнного стану чи соціально-економічного розвитку, змушені приймати рішення, спрямовані на подолання

соціально-економічних та екологічних проблем і військових конфліктів.

Складність стану в тому, що військовий конфлікт відображається у системі суспільних, економічних та екологічних відносин і безпеки населення, загрожує набутти тривалого характеру. Військові конфлікти, економічна криза скорочують зайнятість, добробут населення та споживання в індустрії туризму. Очевидно, що після нашої перемоги та з огляду на темпи європейської інтеграції у секторі туризму увага до України може бути трансформована у масштабний в'їзний туристичний потік. Тому, вже зараз потрібно пропонувати нові концепти розвитку регіону та його громад як туристичних дестинацій. З урахуванням викликів війни створювати відповідні інноваційні туристичні продукти для національного та міжнародного ринків [17].

У повоєнний період туризм може стати каталізатором зростання та зайнятості. Але якщо ним не керувати належним чином, туризм може мати негативні наслідки, що призведе до занепаду місця призначення. Турагенти та туроператори відіграють важливу роль у впливі на зміни поведінки та ставлення до більш відповідальних форм туризму. Вони також допомагають пропонувати більш стійкі туристичні продукти, використовуючи високі показники екологічної та соціальної ефективності при виборі постачальників. Проблеми, що впливають на сектор подорожей і туризму, є транснаціональними та

загальноєвропейськими. Туризм потребує централізованого підходу та підтримки, щоб продовжувати процвітати [18].

Україна обрала європейський вектор розвитку, а туризм у Європі й надалі залишатиметься ключовим рушієм сталого зростання та створення робочих місць, сприяння та просування європейських цінностей, культурного різноманіття, європейського способу життя та громадянства ЄС у глобальному масштабі. Туризм займає центральне місце в економічних перспективах Європи. Він забезпечує понад 10% ВВП ЄС і забезпечує близько 12 мільйонів робочих місць переважно на малих і середніх підприємствах. Поміж ними, вони складають третій за величиною соціально-економічний вид діяльності в ЄС. Потреби галузі різноманітні та складні, на них впливає широкий спектр регулювання. Це третій за величиною соціально-економічний вид діяльності в ЄС. Його потенціал для зростання буде реалізований лише за умови координованої підтримки з боку політиків та інших зацікавлених сторін [19].

Перспективою для України є те, що розвиваючи сектор туризму за стандартами ЄС на внутрішньому ринку, національний туристичний сектор забезпечить ефективний розвиток суб'єктів туристичної діяльності.

Наше бачення перспектив розвитку сектору туризму полягає в тому, щоб Україна була:

– привабливим і стабільним напрямком для

відвідувачів з Європи та всього світу;

– конкурентоспроможним ринком для заснування процесів туристичного бізнесу;

– вносила значний внесок у зростання та робочі місця.

Постійний успіх національного туризму України у складі європейського туризму вимагатиме:

– відкритого ринку послуг;

– конкурентоспроможного регуляторного та фіскального середовища для бізнесу;

– постійного вдосконалення відповідних візових режимів і перетину кордону;

– прозорості та усвідомленого вибору для споживачів;

– покращення інфраструктури та сервісу для відвідувачів;

– раціональне регулювання та впровадження цифрових технологій;

– підвищення обізнаності про соціальні, культурні та економічні переваги туризму.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок.

Потенціал динамічності та масштабності розвитку туризму в Україні сприяють розвитку у загальноєвропейському просторі тому, що цей вид економічної діяльності, навіть в умовах несприятливої кон'юнктури туристичного ринку, спроможний зберегти позитивні тенденції розвитку, що зумовлюється поліфункціональним характером господарської діяльності, високою мірою автономності та універсальності усіх складових феномену туризму як соціо-еколого-економічного явища.

Варто відзначити, що економічний внесок сектору туризму знаходиться перед великими можливостями з одного боку і під загрозою, з іншого, через тиск конкуренції та самовдоволення щодо постійної привабливості Європи. Також, існує різноманітна політика, що впливає на туризм, зокрема, в першу чергу це – безпека; візові режими; оподаткування; захист прав споживачів і пасажирів; робочі місця та зростання; транспортна інфраструктура; екологічний менеджмент; енергія; зовнішні відносини; внутрішні інвестиції. Прогрес більшості вітчизняних суб'єктів туристичної діяльності буде важким у воєнний та повоєнний періоди в Україні, оскільки компетентність у сфері туризму розподіляється на місцевому, національному та європейському рівнях.

Щоб досягти успіху, туризм має бути пріоритетом України на вищому рівні. Інтереси суб'єктів господарської діяльності індустрії туризму та профільних міністерств і політиків мають бути узгоджені, щоб потенціал туризму міг бути реалізований. Це спричинить ефективну розробку стратегічної політики та її координацію, яка включає відповідні консультації з суб'єктами туристичної діяльності.

Перспективними подальшими розвідками стануть питання масштабування національного туристичного продукту вітчизняними суб'єктами туристичної діяльності шляхом інтеграції із туристичними маршрутами сусідніх європейських країн, що сприятиме розвитку процесів управління технологіями створення туристичних продуктів.

References

- RYNOK PRATSI UKRAINY 2022–2023: stan, tendentsii ta perspektyvy.* URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf
- Motsa, A., Shevchuk, S. i Sereda, N. (2022) *Perspektyvy pisliavoiennoho vidnovlennia sfery turyzmu v Ukraini. Ekonomika ta suspilstvo - Economy and Society*, 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31> [in Ukrainian].
- Dombrovska, S. M., Bilotil, O. M., Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2016) *Derzhavne rehuliuвання turystychnoi haluzi Ukrainy. Kharkiv: NUTSZU* [in Ukrainian].
- Okhrimenko, A. H. (2019). *Natsionalna turystychna systema. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t* [in Ukrainian].
- Haltsova O. L., Yurchenko O. I. (2019) *Osnovni aspekty turystychnoi haluzi Ukrainy v period yevrointehratsii. Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk –Pryazovskiy economic herald* 4(15). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-4-49> [in Ukrainian].
- Vsesvitnia turystychna orhanizatsiia.* URL: <https://www.unwto.org/>
- Natsionalna turystychna orhanizatsiia Ukrainy.* URL: <https://nto.ua/>
- Asotsiatsiia industrii hostynnosti Ukrainy.* URL: <https://aigu.org.ua/>
- Asotsiatsiiei Viznykh Turystychnykh operatoriv Ukrainy.* URL: <https://www.aitoukraine.org/>
- Yevropeiska Asotsiatsiia Turystychnykh Ahentiv ta Turystychnykh Operatoriv.* URL: <https://www.ectaa.org/en>
- Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine.* URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-book-strategic-worldbank-reconstruction.pdf>
- Yevropeiskiy turystychniy manifest.* URL: <https://tourismmanifesto.eu/>
- Pro turyzm: Zakon Ukrainy.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95>

- Pro zakhyst interesiv subiektiv podannia zvitnosti ta inshykh dokumentiv u period dii voiennoho stanu abo stanu viiny: Zakon Ukrainy.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
- Turystychna statystyka Ukrainy: dynamika podatkovykh nadkhodzen po rehionakh.* URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-vid-regioniv-za-tri-kvartali-2023-roku>
- Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu Ukrainy.* URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-stane-chlenom-ievropeyskoyi-turistichnoyi-komisiyi>
- Slatvinska, L. A. (2023). Rozvytok turystychno-rekreatsiinoho potentsialu Cherkashchyny: vprovadzhenia praktyk krain EU. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society. 55.* URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2891> [in Ukrainian].
- SUSTAINABLE tourism.* URL: <https://www.ectaa.org/en/policies/sustainable-tourism>
- NET Manifesto.* URL: <https://net-tourism.eu/manifesto>